

การศึกษาวิเคราะห์ความงามเชิงสุนทรียะตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3

An Analytical Study of Aesthetical Beauty in the three meritorious principles

พระธีรภัทร์ ธิติวสุทธิ, พระครูภาวนาโพธิคุณ และโสวิทย์ บำรุงภักดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาทฤษฎีความงามตามหลักสุนทรียศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ในพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความงามเชิงสุนทรียะตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า ความงามเชิงสุนทรียะเป็นความงดงามของวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยชาวตะวันตกมีความเชื่อที่สัมพันธ์กับแนวคิดความงามทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์ แต่ยึดมั่นในเหตุผลและความสมบูรณ์ของมนุษย์ส่วนความงามของตะวันออก ได้มาจากพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่มีหลักธรรมในการปฏิบัติจัดเป็นความงามที่มีคุณค่าของจิตใจที่ผ่านการพัฒนามาตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ความงามในบุญกิริยาวัตถุมี 3 ระดับ คือ งามระดับต้น หมายถึง การให้ทาน งามระดับกลาง หมายถึง การรักษาศีล และงามระดับสูงหมายถึง การเจริญสมาธิภาวนา ความงามเป็นศิลปะที่มีคุณค่าในตัวเอง การฝึกฝนพัฒนาให้เป็นผู้มีศีล ฝึกฝนสมาธิให้เป็นผู้มีสติ และฝึกฝนพัฒนาดตนเองให้เป็นผู้มีปัญญา มุ่งให้ใช้ปัญญาในการคิด ตรិตรองอย่างมีเหตุมี

ส่วนผลความงามจากบุญกิริยาวัตถุ 3 มีผล 3 ระดับ คือ การให้ทานด้วยความศรัทธาจะส่งผลให้เกิดความรู้สึกเอื้ออาทรจากภายใน การรักษาศีล จะส่งผลให้ผิวพรรณสววยไบหน้าสดใส ดูเหมือนเป็นคนมีสติปัญญาดี การทำสมาธิภาวนา หรือการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยการฝึกสมาธิ จะส่งผลให้มีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา มีระบบทางความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลพัฒนาตนและสังคมให้บรรลุถึงความเจริญรุ่งเรือง

คำสำคัญ : สุนทรียะ, บุญกิริยาวัตถุ 3, การวิเคราะห์

Abstract

This thesis had three main purposes: (1) to study a concept of beauty in aesthetics, (2) to study three meritorious principles in Theravada Buddhist philosophy, and (3) to study analytically the aesthetical beauty according to three meritorious principles in Buddhism.

A result of this study was found that the aesthetical beauty was the beauty in a way of human life. The West believed in a way of metaphysics and ethics but they stressed on reasons and perfect of human beings. They signified the aesthetical beauty about the way of human life rather than mere imagination of God. However, the aesthetical beauty in the East came from Buddhism

The beauty according to three meritorious principles was divided into three levels: primary beauty—giving, middle beauty—morality, and final beauty—meditation. The beauty was the valuable art. Self-development for morality, mindfulness, wisdom, reasonable consideration was the beauty both in the outside and inside aspects that had contributed a lot to peace and happiness in the present time. In order to grow the beauty for personal life and societies, it was possible to start it in the family and spread it toward societies and over all areas of the world.

A result of beauty in Three Meritorious Principles was divided into three levels: giving with faith to make people rapturous, observed morality to cause beautiful skin and a bright face like a wise man, and practiced meditation or self-development with meditation to cause wisdom and systematic, reasonable thinking through the prosperous societies.

Key words : Aesthetical, Three Meritorious, Analytical

บทนำ

เมื่อมีการกล่าวถึง “ความงาม” มนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นวรรณะใด ร่ำรวยหรือยากดมีจนอย่างไรก็ตาม ทุกคนต่างต้องการที่จะเสพหรือสัมผัสกับสิ่งสวยงาม ต่างก็มีความปรารถนาดีกับ รูป สี เสียง ถ้อยคำ ความคิด (โกสุม สายใจและคณะ, 2542) และเชื่อว่าความงามเป็นความกลมกลืนระหว่างเนื้อหากับรูปแบบ สำหรับความงามในแง่ของปรัชญาเป็นเรื่องราวของการพิจารณาถึงความเหมาะสม มีประโยชน์ และมีคุณค่าต่อสังคมในทุกระดับ (กัลยา คัดก่อนทำ, 2554) เราอาจกล่าวได้ว่า สุนทรียะนั้นมีส่วนประกอบเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพต่างๆ ของแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกลมกลืนดัง เช่น คนที่มีความสามารถด้านสติปัญญาและเหมาะสมกับลักษณะของงาน คนที่มีหน้าตาดีและทำทางที่เป็นแบบอย่างเหมาะสมควรแก่การแสดงหรือไม่ (ปริเปรม อยู่สันติกุล, 2546)

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องของความงามในทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาทก็ถือว่า เป็นคุณค่าของร่างกายอย่างหนึ่งเหมือนดังพระพุทธรูปที่ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายการที่สุขหรือโสมนัสเกิดขึ้น เพราะอาศัยความงามความเปล่งปลั่ง นี่ชื่อว่าเป็นคุณค่าแห่งรูปทั้งหลาย” (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 12/171/172) และความงามที่เราต้องการสัมผัสนั้นเราสามารถที่จะสัมผัสได้ทั้งภายนอกและภายใน คือความงามที่เป็นภายนอกที่เราสัมผัสนั้นจะอยู่ในรูปแบบ (Form) ของรูปทรง สัดส่วน สีส่น เป็นต้น เรียกตามศัพท์ทางพุทธปรัชญาว่า รูปธรรม เพราะโดยปกติแล้วสภาวะจิตของมนุษย์ก็จะสัมผัสความงามในรูปแบบ ของรูปธรรมได้อย่างชัดเจนจนกลายเป็นเรื่องปกติ ส่วนความงามที่เป็น นามธรรม เราจะสัมผัสได้จากความรู้สึกภายใน รู้สึกจากจิตที่จะตัดสินใจว่าสิ่งนั้นดีสิ่งนั้นงามหรือสิ่งนี้มีคุณค่าต่อความรู้สึกของตนและสังคม แล้วสามารถอธิบายหรือชี้ให้ผู้อื่นสามารถรับรู้ไปกับเราได้ เพราะสิ่งที่เป็นนามธรรมเราไม่อาจสัมผัสได้ด้วยอวัยวะภายนอก และความรู้สึกภายในนั้นจัดเป็นความรู้สึกของจิตใจ จะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาตินิสัยส่วนบุคคล ที่ได้ผ่านการฝึกอบรมมา (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

ความงามเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของสุนทรียธาตุ (Aesthetical elements) ซึ่งสุนทรียธาตุมี 3 อย่าง คือ (1) ความงาม (Beauty) (2) ความแปลกหูแปลกตา (Pictures sequences) และ (3) ความน่าทึ่ง (Sublimity) การถกปัญหาเรื่องสุนทรียธาตุในปรัชญาเกินความรวมถึงสุนทรียธาตุในทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ถือว่าเป็นสุนทรียธาตุได้ ไม่ว่าจะเป็นความงามตามธรรมชาติ (Natural beauty) หรือความงามในศิลปกรรม (Art beauty)

ความน่าเกลียดน่ากลัวในจินตนาการ ความน่าทึ่งในศรัทธาต่อคำสอนของศาสนา ล้วนเป็นสุนทรียธาตุทั้งสิ้น แต่ความเป็นสุนทรียธาตุของสิ่งต่างๆ ก็ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคลที่มีความรู้สึกกับสิ่งเหล่านั้นที่แตกต่างกันออกไป

พุทธปรัชญาเถรวาท พยายามให้เหตุผลและแสดงทรรศนะเกี่ยวกับความงาม ความดี และความไพเราะที่มีปรากฏอยู่ในหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นหลักธรรมที่ทำให้งามในหมวดของขันติและโสรจจะ อันเป็นความงามจากความเสถียรอดทน อหิงสยงาม รักความประณีตหมดจดเรียบร้อยงดงาม ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกในหลายหมวดธรรม เช่น ธรรมมีความงามในเบื้องต้นหมายถึงศีล ธรรมมีความงามในท่ามกลางหมายถึงอริยมรรค และธรรมมีความงามในที่สุดหมายถึงพระนิพพาน (พระไตรปิฎกภาษาไทย 11/190/159) ซึ่งเป็นพระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่ทรงเป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระองค์ทรงรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลกด้วยพระองค์เอง แล้วทรงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม ทรงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด ทั้งนี้ก็เพื่อพุทธศาสนิกชนที่ได้ศึกษาหรือฟังแล้วสามารถนำไปเป็นเครื่องมือชั้นเยี่ยม ในการพัฒนาชีวิตตนและสังคมได้ คือสามารถทำให้ชีวิตของบุคคลผู้ปฏิบัติตาม ประสบความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านชีวิต การเป็นอยู่ การศึกษา การงาน และการติดต่อสมาคมกับผู้คน เพื่อที่จะหยิบยื่นผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนเอง

ในพุทธปรัชญาเถรวาทได้ให้กล่าวถึงหลักธรรมอันเป็นบันไดขั้นแรกที่จะเป็นมรรคาให้มนุษย์ดำเนินไปสู่ความงามที่แท้จริง (สุเขาวน พลอยชุม, 2545) ซึ่งเป็นความงามที่สามารถสัมผัสได้ทั้งภายนอกและภายใน หลักธรรมดังกล่าวก็คือบุญกิริยาวัตถุ 3 อันได้แก่ทาน ศีล ภาวนา (พุทธทาสภิกขุ, 2543) เพราะความเป็นมนุษย์ย่อมมีธรรมชาติในการให้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ในเรื่องวัตถุสิ่งของ ให้หลักการหรือแง่คิดที่จะเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นตลอดจนการให้อภัยในความผิดพลาดหรือความพลั้งเผลอของเพื่อนมนุษย์ซึ่งจัดเป็นความงามในเบื้องต้น ผู้ที่มีความประพฤติทางกาย วาจา ใจ (พระพิริยสิริ ปิยสิโล, 2550) เป็นปกติอยู่ในกรอบของศีลหรือกฎระเบียบของสังคมจะทำ พูด คิดสิ่งใดก็ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตัวเองและสังคมก็จัดเป็นความงามในท่ามกลาง ส่วนผู้ที่หมั่นฝึกฝนอบรมจิตใจให้เกิดความ

งอกงามทางสติปัญญา รู้หลักการในการทำ พูด คิดอย่างมีระบบแบบเป็นเหตุเป็นผล พัฒนาตนและสังคมให้บรรลุถึงความเจริญรุ่งเรือง เรียกว่ามีความงามในที่สุด

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาลักษณะที่เกี่ยวกับความงามทั้งฝ่าย ตะวันออกและตะวันตก โดยมุ่งศึกษาเฉพาะหลักธรรมเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 3 ตามที่ปรากฏใน พระไตรปิฎกและเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความงาม ตามทฤษฎีพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้หลักธรรมดังกล่าวเป็น สารัตถะที่กระจ่างชัด และเพิ่มความหลากหลายในองค์ความรู้ที่สำคัญสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดความงามที่ทรงคุณค่าอย่างสูงสุด ในการดำเนินชีวิตที่ดั่งงามในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทฤษฎีความงามตามหลักสุนทรียศาสตร์
2. เพื่อศึกษาหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความงามเชิงสุนทรียะตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของ

พระพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเอกสาร

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีเอกสารประกอบในการวิจัย 2 ชั้น คือ

- 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539
- 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา ตำรา หนังสือ งานค้นคว้าวิจัย และวารสาร พร้อมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านเนื้อหา

การวิจัยด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาวิจัยด้านทฤษฎีความงามตามทฤษฎีนัก ปรัชญาตะวันตกและตะวันออก และศึกษาความงามที่ปรากฏอยู่ในหลักธรรมพุทธปรัชญา

เถรวาทโดยเน้นเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน หมายถึง ความงามในเบื้องต้น ศีล หมายถึง ความงามในท่ามกลาง และภาวนา หมายถึง ความงามที่สุด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยโดยเน้นการศึกษาทางเอกสาร (Documentary Research) และมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สืบค้นเอกสารและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้
 - 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหา วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา งานวิจัยวิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์กับหลักความงามตามพระคัมภีร์ของพุทธปรัชญาเถรวาท
2. วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้
 - 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2) นำข้อมูลที่ได้มาทำการสรุปผลเป็นงานวิจัย
3. เรียบเรียงและนำเสนอข้อมูล
 - 1) เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์
 - 2) จัดระเบียบข้อมูลและเขียนวิทยานิพนธ์
 - 3) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ข้อมูลวิจัย
 - 4) สรุปและนำเสนอ

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการศึกษาวเคราะห์ความงามเชิงสุนทรียะตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ทำให้ผู้วิจัยทราบแนวคิดเรื่องความงามที่แท้จริงนั้น คือ ความงามภายในถือเป็นความงามอย่างแท้จริง และสามารถที่จะเกิดมีขึ้นในใจตนได้ แต่จะต้องอาศัยการฝึกหัด พัฒนามาจากภายใน เป็นการพัฒนาโดยเริ่มจากจิตเป็นเบื้องต้น จนกระทั่งเกิดการหล่อหลอมออกมาเป็นความงามภายนอก ความงามภายนอกเป็นความงามที่มองเห็นด้วยประสาทสัมผัส เป็นการประเมินค่าความงามตามพระคัมภีร์ของคัมภีร์ในสังคม ซึ่งเป็นความงามที่ไม่ยั่งยืน ไม่ใช่ความงามที่แท้จริง เพราะเจือปนด้วยกิเลสตัณหา แต่หลักความงามในบุญกิริยาวัตถุตามหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนานั้น เป็นความงามทั้งงามภายนอกและงามภายใน เช่นการให้ทานด้วยความศรัทธาเป็นประจำ จะทำให้เจ้าตัวรู้สึกสวຍออกมาจากภายใน การรักษาศีล ก็จะส่งความงามของการรักษาศีล ช่วยปรุงแต่งหน้าตาให้ดูดี มีผิวพรรณที่ผ่องใส ดูเป็นคนมีสติปัญญาดี และการภาวนา ความงามของการทำสมาธิภาวนา จะส่งผลให้มีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา มีระบบทางความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลพัฒนาตนและสังคมให้บรรลุถึงความเจริญรุ่งเรือง

วิเคราะห์ความงามในบุญกิริยาวัตถุ

การตัดสินคุณค่าทางความงามนั้น ไม่สามารถใช้กฎเกณฑ์หรือเหตุผลที่เป็นรูปธรรมมาพิสูจน์ได้อย่างคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ จึงทำให้เกิดทฤษฎีในการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะหลายทฤษฎีซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตของผู้รับรู้ วัตถุทางสุนทรียะและความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองสิ่งนี้ นักปรัชญาและนักสุนทรียศาสตร์ ได้เสนอทฤษฎีทางความงามเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปถึงความมีอยู่ของความงามไว้ด้วยกัน 4 ทฤษฎี คือ

ก. ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory)

ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) หรือ ทฤษฎีจิตวิสัย (Subjectivism) เชื่อว่าคุณค่าทางสุนทรียะเป็นคุณสมบัติของจิตที่ตอบสนองต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆของวัตถุทั้งสิ้น นักปรัชญาอัตนัยนิยมจึงเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคล โดยถือว่ามนุษย์เป็นผู้ตัดสินทุกอย่าง (Man is the Measure of all things) และถือว่า ความรู้สึกเกี่ยวกับความงามที่ถูกกล่าวออกมานั้นเป็นเพียงการแสดงออกของความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบของผู้พูดเท่านั้น ความงามไม่ได้มีอยู่จริงในวัตถุใดๆ หากแต่อยู่ที่ใจของผู้ชมหรือผู้ฟังเอง ซึ่งทำให้คิดไปว่าความงามมีอยู่ในวัตถุ คุณค่าทางสุนทรียะคือ คุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะของผู้รับรู้ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติอื่นใดของวัตถุทางสุนทรียะ

ข. ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory)

นักปรัชญาทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) หรือทฤษฎีวัตถุวิสัย (Objectivism) เชื่อว่า ความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ (Beauty as quality of an object) และเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุนั้นมาตั้งแต่เริ่มแรกไม่ว่าเราจะสนใจในวัตถุนั้นหรือไม่ก็ตาม การที่เราให้ความสนใจต่อวัตถุสิ่งนั้นก็เพราะเราพบว่าวัตถุนั้นมีความงามอยู่ในตัวของวัตถุเอง เมื่อความงามมีอยู่จริงในวัตถุเกณฑ์ในการตัดสินความงามจึงมีลักษณะที่แน่นอนตายตัว ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์เป็นความรู้ทางใน ความเพิลิตเพิลินไม่ใช่จะ

ผลิตเพลินในขณะที่รู้ แต่เป็นความผลิตเพลินมาจากการที่วัตถุถูกรู้ ความงามรู้ได้ด้วยสติปัญญา มันทำให้จิตผลิตเพลินเพราะมันเป็นความงามซึ่งมีคุณสมบัติ 3 ประการคือ ความสมบูรณ์ความได้สัดส่วน และ ความเด่นชัด ซึ่งเป็นความวิเศษที่อยู่ในวัตถุ จิตมีความยินดีในสิ่งที่งามเพราะมันมีความซาบซึ้งในสิ่งที่แจ่มแจ้งแก่นั่น ความงามกับความดีโดยเนื้อแท้แล้วเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะทั้งสองขึ้นอยู่กับแบบ สัดส่วน ลำดับ ความกลมกลืน

ค. ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory)

ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) เป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยม กล่าวคือ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้และคุณสมบัติทางความงามของวัตถุในการประเมินคุณค่าทางสุนทรียะ โดยเชื่อว่า ความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง หากแต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มีปฏิกริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆ กัน การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะมีลักษณะเหมือนการตัดสินความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยทั่วไปคือ การใช้หลักฐานจากข้อเท็จจริงยืนยัน ข้อตัดสินจะไม่มีจริงมีเท็จแต่เป็นลักษณะของ ความน่าเชื่อถือ (Probability) ความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปริมาณหลักฐานและข้อตัดสินที่มีลักษณะของการคาดการณ์ล่วงหน้า (Prediction) วัตถุทางสุนทรียะชิ้นหนึ่งมีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ดูได้จากหลักฐานว่ามีคนรู้สึกทางสุนทรียะหรือไม่เมื่อรับรู้มัน การตัดสินไม่มีจริงมีเท็จเป็นแค่เพียงความน่าเชื่อถือเท่านั้นเอง

ง. ทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Theory of Value)

ทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Theory of Value) มีความเห็นว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุนั้น มิใช่เป็นตัวความงามหรือคุณค่าทางสุนทรียะเพราะบุคคลทำหน้าที่ให้ความสนใจ ส่วนวัตถุทำหน้าที่เป็นสิ่งที่ถูกสนใจ ความงามมิใช่ผลลัพธ์ของภาวะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งสองสิ่งแต่ความงามน่าจะเป็นสิ่งที่เกิดใหม่โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างของทั้งสองสิ่งนี้เป็นรากฐานรองรับคุณค่า ความงามเป็น อุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Thing)

ข้อเสนอแนะ

จากแนวคิด ทฤษฎีความงามของปราชญ์ตะวันตกที่กล่าวมา เราอาจนับเนื่องถึงกันกับความงามในพระพุทธศาสนาทั้ง 2 ระดับ คือ

1. ความงามระดับรูปธรรม ได้แก่ ความงามของมนุษย์ ความงามของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สามารถสัมผัสหรือจับต้องได้ และ

2. ความงามระดับนามธรรม ซึ่งได้แก่ ความงามที่มาจากข้างใน เป็นความงามทางด้านการประพจน์ กริยาที่ออกมาจากข้างใน เรามักจะเข้าใจเองว่าพระพุทธศาสนายอมรับคุณค่าของความงามทั้ง 2 ระดับ ความจริงพุทธศาสนาจะยกย่องและเน้นความงามภายในเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นความงามในแง่ของการส่งเสริมการปฏิบัติที่จะส่งผ่านสู่ภายนอก หากเรามองคุณค่าความงามของบุญกิริยาวัตถุ ย่อมแสดงออกด้วยประการต่างๆ ดังนี้

1) การให้ทาน ความงามของการให้ทานนั้นจะส่งผลอันใหญ่หลวงให้กับชีวิตและรูปร่างหน้าตาได้ ดังเช่นที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผลของการให้ทานด้วยศรัทธา จะทำให้เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีรูปงามชวนพิศ น่าเลื่อมใส ผิวพรรณงามยิ่งเป็นต้น

2) รักษาศีล ความงามของการรักษาศีล ศีลจะมีส่วนช่วยปรุงแต่งหน้าตาให้ดูดีจริงๆ คือศีลแต่ละข้อจะก่อให้เกิดความรู้สึกทางใจดังนี้ อยากรักษาชีวิตสัตว์ ทำให้หน้าตาใจดี เห็นแล้วสงบเย็น ไม่เพ่งเล็งอยากได้ ทำให้หน้าตาน่าไว้วางใจ เห็นแล้วเชื่อถือ ชื่อสัตย์กับคู่ครอง ทำให้หน้าตามีเสน่ห์ชวนอบอุ่นใจ เห็นแล้วอยากเป็นคู่ด้วย ไม่คิดปั่นคำลวง ทำให้หน้าตาใสซื่อ เห็นแล้วนึกเอ็นดู และไม่เกลือกกลั้วสิ่งเสพยาติตมึนเมา ทำให้หน้าตาเป็นคนมีสติปัญญาดี ถ้าเราถือศีลให้สะอาดบริสุทธิ์ได้อย่างสม่ำเสมอ

3) การภาวนา ความงามของการทำสมาธิภาวนานั้น ท่านให้อาศัยโสภณสาธารณเจตสี คือ สติ มาฝึกจิต โดยเลียนแบบการเลี้ยงดูโคของชาวนา ท่านอุปมาสติเหมือนเชือกที่ผูกลูกโคเอาไว้กับหลัก แรกๆ ลูกโคจะเดินไปทางโน้นทางนี้ แต่ไม่สามารถหนีไปได้ สุดท้ายจะชินฟังหรืออนอนอิงหลักที่ปักไว้ ในการฝึกจิตก็เช่นเดียวกัน ต้องนำตนเองออกไปสู่ป่าหรือที่สงบสงัดจากรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่ยั่วเย้าใจ แล้วให้อาเชือกคือสติผูกไว้ที่หลักคือลมหายใจเข้า-ออก แรกๆ จิตจะกวัดแกว่งไปมาทางโน้นบ้าง ทางนี้บ้าง เมื่อไม่ได้รับอารมณ์ที่เคยชินมา แต่ไม่สามารถหนีไปไหนได้ ในที่สุดจะจดจ่อและแนบแน่นอยู่กับอารมณ์

คือลมหายใจนั่นเอง อุปมาเหมือนการฝึกลูกโค ต้องผูกเชือกติดไว้ที่หลักฉันทไค การฝึกจิตก็เช่นเดียวกัน ต้องใช้สติผูกจิตไว้ให้มัน

ฉะนั้น ผู้หวังความสมบูรณ์ในชีวิตทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ มีความสุขทั้งกาย วาจา ใจก็ควรทำทาน ด้วยใจที่สมบูรณ์ บางคนเป็นผู้มีนิสัยหนักไปทางรักษาศีล พอประมาณมากกว่าทำทานด้วยศรัทธา หรือบางที่ไม่ค่อยได้ทำทานเอาเลย ชาตินี้จะดูสมส่วน เครื่องหน้าทุกชิ้น อวัยวะใหญ่่น้อยทั้งหลายดูเข้ารูปปรับกันไปหมด แต่กลับสวสยหล่อแบบเรียบๆ ไม่หวือหวาสะดุดตานัก และสภาพจิตในชาติปัจจุบันก็มีบทบาทสำคัญยิ่ง บางคนรูปร่างหน้าตาดี แต่กลับขาดเสน่ห์ เพราะปล่อยตัวปล่อยใจให้ว่างเหงาหวานอน หรือหุดหุดทออาลัยตายอยาก จมอยู่กับความเศร้าชั่ววนาตาปี อย่างนี้ก็ขาดความชวนชมได้เหมือนกัน เพราะแม้ตาคนเขาจะเห็นรูปโฉมดีๆ ภายนอก แต่ใจเขาก็จะรู้สึกแยะกับกระแสความหุดหุดหรือคลื่นความปั่นป่วนในภายในจนอยากเหม็นมากกว่าอยากพิศให้นานกรรมหลักๆ ที่ทำให้สวสยหล่อกันจริงๆ หรือมีรูปร่างเกินใครก็มาจากการเป็นคนที่ไม่หมั่นทำทานด้วยศรัทธา มีศีลสะอาดบริสุทธิ์หมดจด และมีวิธีคิดที่เป็นบวกอยู่เสมอๆ คือไม่เป็นคนมักโกรธ ไม่คิดอกุศลหรือติดใจความคิดอับมงคลจนปล่อยใจให้ไหลไปกับเรื่องต่ำๆ ผู้ทำกรรมในแบบที่จะส่งผลเป็นความสวสยหล่อถึงขีดสุดดังกล่าวนี้นี้ จะมีความงามออกมาจากภายในตั้งแต่ชาติปัจจุบัน เห็นแล้วรู้สึกดีด้วยเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา คิดก่อนทำ. (2554). *ศึกษาวิเคราะห์ศัลยกรรมความงามในมุมมองทางพระพุทธศาสนา*. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โกสุม สายใจและคณะ. (2542). *สุนทรียภาพของชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดูเคชั่น. เอ็ดดูเคชั่น.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์.
- ปรีเปรม อยู่สันติกุล. (2546). *สุนทรียทัศน์ของเฮอรัมานน์ เฮสเส*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระพิริลลิต ปิยสีโล. (2550). *อิทธิพลของสุนทรียภาพด้านความงามในพุทธปรัชญาที่มีต่อพุทธศิลป์ขอม*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2543). *ศิลปะแห่งชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุเชาว์ พลอยชุม. (2545). *สุนทรียศาสตร์ ปัญหาและทฤษฎีเกี่ยวกับความงามและศิลปะ*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.